

HELSINGIN KAUPUNKI
SOSIAALIVIRASTO
Aikuisten palvelujen vastuualue
Sosiaalinen ja taloudellinen tuki
Talous- ja velkaneuvontayksikkö

SOSIAALISEN LUOTON MYÖNTÄMINEN OPISKELIJOILLE

PROJEKTIRAPORTTI 13.5.2005

1. LÄHTÖKOHTA

Laki sosiaalisesta luototuksesta (1133/ 2002) astui voimaan 1.1.2003. Lain perusteluissa on mainittu, että sosiaalista luototusta voidaan myöntää myös opiskelijoille, joilla luottohäiriömerkinnän vuoksi ei ole mahdollisuutta valtion takaamaan opintolainaan.

Opintotuesta annetun lain muutokset tulivat voimaan 1. kesäkuuta 2002 ja niitä sovelletaan lukuvuodesta 2002 – 2003 lähtien. Valtiontakausta ei enää myönnetä opiskelijalle, jolla on henkilötietolain (523/ 1999) 20 §:ssä tarkoitettu luottorekisteriin rekisteröity maksuhäiriö, paitsi jos maksuhäiriö on yksittäinen, määrältään vähäinen ja sen rekisteröinnistä on kulunut kohtuullisen pitkä aika tai merkinnän aiheuttanut velka on suoritettu taikka valtioneuvoston myöntämiseksi on muuten erityisiä syitä.

Helsingin kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 25.11.2002 oikeuttaa sosiaalilautakunnan perustamaan kolmivuotisen kokeiluprojektin, jonka avulla selvitetään onko tarkoituksenmukaista luoda sosiaalisen luototuksen toimintamalli sellaisille opiskelijoille, jotka eivät voi luottotiedoissa olevan merkinnän vuoksi saada opintolainaa pankista. Kokeilu toteutetaan vuosina 2003 – 2005 sosiaalivirastossa.

2. TAVOITTEET

Sosiaalisen luoton myöntäminen opiskelijalle, jolta on evätty maksuhäiriömerkinnän vuoksi opintolainan valtioneuvoston tuki ja joka muussa tapauksessa olisi toimeentulotuen tarpeessa.

Opiskelijan edellytykset raha-asioidensa hoitamiseen paranevat olennaisesti niin, että keskeneräiset opinnot olisi mahdollista saattaa loppuun.

Saavutettavat toimeentulotukimenojen säästöt:

Opiskelijoille myönnettävällä sosiaalisella luototuksella arvioidaan saatavan säästöä, sillä hakijoiden valmistuttua ja työllistyttyä heillä on maksuvaraa luoton takaisinmaksuun.

Kuntalaisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta on kohtuutonta, että taloutensa hyvin hoitanut opiskelija velkaantuu opintoaikana, kun taas huonosti taloutensa hoitanut voi saada toimeentulotuen avulla koulutuksensa yhteiskunnan tukemana.

3. PERIAATTEET

3.1 Kenelle voidaan myöntää

Sosiaalista luototusta voidaan myöntää opintotukeen oikeutetuille, päätoimisesti opiskeleville opiskelijoille, joiden kotikunta on Helsinki. Kotikuntalaki (201/ 1994)

Hakijoiden aikaisempien velkojen määrän tulee olla alle 20.000 euroa.

3.2 Määrä, maksaminen ja korko

Luottoa myönnettäisiin korkeintaan sama määrä, jonka hakija voisi saada valtion takaamaa opintolainaa ao. oppilaitokseen.

Luotto maksetaan kahden kuukauden välein opiskelijan ilmoittamalle pankkitilille.

Maksun yhteydessä tarkistetaan aina opiskelun jatkuminen opiskelutodistuksesta.

Laki sosiaalisesta luototuksesta (1133 / 2002) edellyttää, että luotosta peritään kohtuullinen vuotuinen korko, joka kuitenkin voi olla enintään korkolain (633 / 1982) 12 §:ssä (340 / 2002) tarkoitettu viitekorko. Opintososiaalisessa luototuksessa käytetään 12 kk:n Euriboria. Muita luoton myöntämiseen liittyviä kustannuksia ei ole.

Opiskeluaikana korot pääomitetaan, eli lisätään lainapääomaan.

3.3 Hakeminen, päätös luotosta ja muutoksenhaku

Luotonhakijat ohjataan Helsingin kaupungin talous- ja velkaneuvontayksikköön sosiaaliseen luototukseen sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöiden kautta kuitenkin siten, että asiakas on ensin selvittänyt kaikki muut mahdollisuudet opintojensa rahoittamiseen.

Sosiaalityöntekijä yhdessä asiakkaan kanssa varaa ajan velkaneuvontayksikköön sosiaalisen luoton hakemuksen käsittelyä ja päätöksentekoa varten ja asiakas tuo ensitapaamiseen täytetyn hakemuslomakkeen.

Toimeentulotukiasiakkuus säilyy hakemuksen käsittelyn ajan.

Luotosta laaditaan sopimus, jossa määritellään luoton määrä, korko, luoton lyhennysehdot ja muut takaisinmaksuun liittyvät erityisehdot.

Päätös luoton myöntämisestä annetaan kirjallisena. Päätöksen tekee talous- ja velkaneuvontayksikön päällikkö.

Luottoa koskevaan viranhaltijan päätökseen hakija voi hakea muutosta sosiaalilautakunnan 2. aikuisjaostolta.

Jaoston päätöksestä voi valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen.

3.4 Luoton takaisinmaksu

Luoton takaisinmaksu alkaa lainaehtojen mukaisesti, kuitenkin viimeistään kaksi vuotta opintojen päättymisen jälkeen.

Takaisinmaksuaika on kaksi kertaa opintojen pituus, kuitenkin korkeintaan kaksi kertaa lainan saantiajan pituus.

3.5 Opintojen päätyminen tai keskeytyminen

Sosiaalista luottoa ei saa nostaa opintojen päättymisen tai keskeytymisen jälkeen.

Opintojen keskeyttämisestä tai päättymisestä on välittömästi ilmoitettava talous- ja velkaneuvontayksikköön.

4. KOKEILUN SEURANTA

Kokeilua on seurattu erityyppisten vuositilastojen avulla ja kehittämistyötä varten on ollut seurantaryhmä, jonka jäsenet ovat: toimistopäällikkö Marianne Rikama, pj., velkaneuvoja Terttu Pelkonen, siht. ja hänen tilallaan 1.8.2004 lukien velkaneuvoja Tuomo Kumpulainen, sosiaalisen luototuksen päällikkö Jukka Riuttamäki ja kehittämiskonsultti Pekka Borg. Projektin toimintakustannukset ovat vuositasolla olleet 45.000 euroa.

5. OPISKELIJOIDEN SOSIAALISEN LUOTOTUKSEN PROJEKTIN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS JA TILASTOTIETOA PROJEKTISTA

Opiskelijoiden sosiaalisen luoton projektia on toteutettu osana sosiaalisen luoton toimintaa Helsingin kaupungin talous- ja velkaneuvontayksikössä. Projektin käytännön toteutuksesta on vastannut yksi velkaneuvoja, jonka lisäksi projektiin on osoitettu yksi työllisyysvaroin palkattu henkilö. Opiskelijoiden sosiaalisia luottoja on tämän raportin laatimispäivään mennessä myönnetty yhteensä 244 eri henkilölle. Hakemuksia on käsitelty yhteensä 336 kpl. Monelle opiskelijalle on tehty luottopäätös jo kahden lukuvuoden ajalle. Hylättyjen hakemusten osuus on erittäin pieni, näissä tapauksissa kyse on yleensä aiempien velkavastuiden liian suuresta määrästä (yli 20.000 euroa). Syksystä 2003 vuoden 2004 loppuun mennessä on

myönnetty luottoja yhteensä 355.770 euroa, luottojen myöntämisen alettua syksyllä 2003. Luottopääoma on sisältynyt sosiaaliselle luototukselle vuosittain tehtyyn luottopääomavaraukseen 1.660.000 euroa.

Tilasto 1.

TILASTOTIETOJA OPISKELIJOIDEN SOSIAALISEN LUOTON HAKIJOISTA SYYSLUKUKAUDELLA 2003

HAKEMUKSIA KÄSITELTIIN 51 KPL

KAIKKIAAN ASIAKKAITA 102, JOISTA 51:LLE TEHTIIN PÄÄTÖS, ASIAKKAISTA 23 SIIRTYI KEVÄTLUKUKAUDELLE JA 28 KPL EI JÄTTÄNYT HAKEMUSTA.

HAKEMUKSISTA KIELTEISIÄ PÄÄTÖKSIÄ 6 KPL.

HYLKÄÄMISEN SYYT: 4 KPL VELKAMÄÄRÄ YLI 20.000 EUROA
2 KPL OPISKELIVAT PÄÄKAUPUNKISEUDUN
ULKOPUOLELLA (HAMINA, MIKKELI)

KESKEYTTÄNEITÄ YKSI KPL (VAIHTOI PAIKKAKUNTAA JA MENI TÖIHIN)

KAIKKI HAKIJAT, JOILLE TEHTIIN PÄÄTÖS TULIVAT SOSIAALITOIMISTOJEN KAUTTA ASIAKKAIKSI.

ASIAKKAAT SOSIAALIKESKUKSITTAIN:

ETELÄINEN (ETKE)	3 KPL
ITÄINEN (ITKE)	14 KPL
KAAKKOINEN (KAAKE)	3 KPL
KESKINEN (KEKE)	12 KPL
KOILLINEN (KOIKE)	9 KPL
LÄNTINEN (LÄKE)	5 KPL
POHJOINEN (POKE)	4 KPL
ERITYISSOSIAALITSTO	1 KPL

KESKIMÄÄRÄINEN SYNTYMÄVUOSI 1974

PERHESUHTEET:

PARISKUNTA + LAPSIA	5 KPL	10 % HAKIJOISTA
PARISKUNTA, EI LAPSIA	6 KPL	11% HAKIJOISTA
YKSINHUOLTAJA	11 KPL	22 % HAKIJOISTA
YKSIN ASUVA	29 KPL	57 % HAKIJOISTA

TUTKINTO, JOHON VALMISTUU

AMMATILLINEN KOULUTUS	14 KPL	28 % HAKIJOISTA
OPISTOTASO	20 KPL	40 % HAKIJOISTA
AMMATTIKORKEAKOULU	7 KPL	15 % HAKIJOISTA
KORKEAKOULU, YLIOPISTO	8 KPL	16 % HAKIJOISTA
MUU	2 KPL	1 % HAKIJOISTA

AIKAISEMPIA TUTKINTOJA 1:LLÄ HAKIJOISTA

VELKOJEN MÄÄRÄ KESKIMÄÄRIN ENNEN LUOTON MYÖNTÄMISTÄ 6.610 EUROA
Tilasto 2.

TILASTOTIETOJA OPISKELIJOIDEN SOSIAALISESTA LUOTOSTA VUONNA 2004

Hakemuksia käsiteltiin 216 kappaletta.

Hakemuksista kielteisiä päätöksiä 11 kpl. Hylkäämisen syyt: 8 kpl velkamäärä yli 20.000€. Muut syyt 3kpl.

Hakijat jotka tulivat sosiaalitoimistojen kautta asiakkaaksi ja joille tehtiin päätös opintososiaalisesta luotosta 203 kpl (kaikki 216 kpl).

Hakijoiden keskimääräinen syntymävuosi on 1975-1976. Hakijoista miehiä oli 89 kpl ja naisia 129 kpl.

Hakijoiden perhesuhteet:

Pariskunta ja lapsia	27 kpl.	12.5 % hakijoista.
Pariskunta ei lapsia	20 kpl.	9.26 % hakijoista.
Yksinhuoltaja	53 kpl.	24.5 % hakijoista.
Yksinasuva	116 kpl.	53.7 % hakijoista.

Tutkinto johon valmistumassa:

Ammatillinen koulutus	74 kpl.	34.3% hakijoista.
Opistotaso	95 kpl.	43.9% hakijoista.
Ammattikorkeakoulu	23 kpl.	10.6% hakijoista.
Yliopisto	18 kpl.	8.3 % hakijoista.
Muu	6 kpl.	2.8% hakijoista.

Velkojen määrä keskimäärin ennen luoton myöntämistä 6895 Euroa, (pienin 0€ ja suurin 113.000€)

6. PROJEKTIN VAIKUTTAUVUUS JA KÄYTÄNNÖN TOTEUTUKSEN ARVIOINTIA

6.1. Luototusprojektin vaikutukset kuntatalouden kannalta

Opiskelijoiden sosiaalisen luoton toteuttamisen olennaisena tarkoituksena on ollut lisätä kuntalaisten yhdenvertaista kohtelua ja saavuttaa toimeentulotukimenojen säästöä. Projektin säästövaikutusten voidaan arvioida olevan sekä suoria että välillisiä. Opiskelijoille myönnetyt sosiaaliset luotot on voitu huomioida suoraan toimeentulotukilaskelmissa tulona, jolloin on saavutettu suoria toimeentulotuen säästöjä.

On myös huomattava, etteivät kaikki sosiaalitoimistoista ohjatut opiskelijat ole jättäneet hakemusta opiskelijoiden sosiaalisesta luotosta. Nämä opiskelijat ovat järjestäneet toimeentulonsa muuta kautta, esimerkiksi hakemalla työtä opintojensa ohella. Tämä on ollut perusteltua tilanteissa, joissa opiskelijat ovat

halunneet välttää lisävelkaantumisen. Velvoite hakea opiskelijoiden sosiaalista luottoa on tämän kautta vähentänyt toimeentulotukimenoja myös välillisesti.

Opiskelijat, jotka ohjautuvat opiskelijoiden sosiaalisen luototuksen asiakkaiksi, ovat usein ylivelkaantuneita ja heillä on maksuhäiriömerkintöjä sekä taloudenhallinnan ongelmia. Luottoa haettaessa heidän velkatilanteensa kartoitetaan ja heille kerrotaan mahdollisuuksista saada valmistumisensa jälkeen apua velkatilanteensa ratkaisemiseen joko esimerkiksi järjestelylainana sosiaalisen luototuksen kautta tai muiden velkaneuvonnan keinojen kautta (esim. talousneuvonta, velkajärjestely, avustaminen sopimusneuvotteluissa velkojien kanssa). Tämänkaltainen varhainen puuttuminen ja tietoisuuden lisääminen jo opiskelun aikana ehkäisee ulosottoperinnästä johtuvaa toimeentulotukiasiakkuutta ja edesauttaa maksuhäiriöisten opiskelijoiden itsenäistä selviytymistä jatkossa.

Kokeilun aikana on tähän saakka myönnetty opintososiaalisia luottoja 325 kpl. Toimeentulotuen säästön on tältä ajalta arvioitu olevan 726.000 euroa.

6.2. Projektin käytännön toiminnan arviointia

Luototuksen asiakkaat ovat ohjautuneet projektin piiriin pääosin tarkoitetulla tavalla, eli sosiaalitoimistojen kautta. Projektin alkuvaiheessa asiakkaiden ohjaus luototukseen oli ennakoitua vähäisempää. Projektin edetessä opiskelijoiden luototus on muodostunut tutummaksi sosiaalityöntekijöille ja sitä kautta asiakkaaksi ohjaus projektiin on tehostunut. Luottohakemuksien käsittelyaikaa on talous- ja velkaneuvontayksikössä myös voitu lyhentää. Projektin toimintaperiaatteita ja käytänteitä luotaessa oletettiin alkukartoituksen sosiaalitoimistoissa olevan kattavampaa kuin mitä käytännössä on tapahtunut.

Käytännön toiminnassa on huomattu Kansaneläkelaitoksen linjausten olevan erittäin tiukat opintolainojen valtiontakauspäätöksiä tehtäessä. Käytännössä yksittäinen ja määrältään vähäinenkin maksuhäiriömerkintä estää valtiontakauksen saamisen. Tästä johtuen opiskelijoiden sosiaalisen luototuksen tarpeen on arvioitava vielä lisääntyvän jatkossa. Asiakkuus opiskelijoiden luototuksessa on useimmiten luonteeltaan pitkäaikaista, opiskelijan tarve luototukseen voi kestää koko opiskelun ajan, minkä jälkeen lainojen takaisinmaksun valvonta ja jo valmistuneiden opiskelijoiden avustaminen velkojensa järjestelmissä vaatii resursseja velkaneuvonnalta.

Opiskelijoiden luototuksen työllistävyys on osittain kausiluonteista, pahin ruuhkautuminen ajoittuu syksyyn valtaosan uusista opiskelijoista aloittaessa opintonsa ja vanhojen jo luottoa saaneiden opiskelijoiden jättäessä jatkohakemuksen uudelle lukuvuodelle. Voidaan arvioida jo koetun perusteella, että projektin aktiivisina asiakkaina tulee jatkossa olemaan jopa useita satoja opiskelijoita. Tutkimustulosten perusteella nuorten velkaantuminen lisääntyy yhteiskunnassamme. Luototuksen periaatteiden

mukaisesti jokaiselle opiskelijalle maksetaan luottoa vain kahden kuukauden jaksolle kerrallaan, minkä vuoksi jokainen luottoa saanut tarvitsee ajan henkilökohtaiseen tapaamiseen työntekijän luona aina kahden kuukauden välein.

7. TOIMINNAN JATKON ARVIOINTIA

Opintososiaalisten luottojen takaisinmaksusta ei toiminnan lyhyen keston vuoksi vielä ole juurikaan kokemuksia. Ainakin yksi opintososiaalinen luotto on kuitenkin tullut kokonaan takaisinmaksetuksi. On siis huomattava, että jo nyt myönnetyt luotot edellyttävät määrätyllä tasolla opiskelijoiden sosiaalisen luototuksen toiminnan jatkamista, ainakin takaisinperinnän osalta. Toiminnan jatkuttua syksystä 2003 tietoisuus opiskelijoiden sosiaalisesta luotosta on kasvanut sosiaalityön piirissä. Toimeentulotuen sosiaalityö ohjaakin asiakkaita projektiin kasvavassa määrin. On arvioitu, että toiminnan jatkuessa edelleen asiakkaita olisi pelkästään vuonna 2006 n. 300 kpl. Projektin säästövaikutusten arvioidaan olevan vuonna 2006 suorien ja välillisten toimeentulotuen säästöjen kautta yhteensä 924.000 euroa.

Toiminnan jatkuessa vuonna 2006 opiskelijoiden luototuksen osuus sosiaaliselle luototukselle varatusta lainapääomasta (1.660.000 euroa) olisi arviolta hieman vajaat 600.000 euroa. Arvio opiskelijoiden sosiaalisen luoton vuosikustannuksiksi palkka- ja toimintakuluineen vuodelle 2006 on yhteensä 45.000 euroa. Opiskelijoiden sosiaalisen luototuksen toiminnan jatkaminen vuonna 2006 ei edellytä lisävarauksia sosiaalisen luototuksen budjetissa huomioituihin määrärahoihin vuoteen 2005 verrattuna.

Parhaan mahdollisen toimivuuden saavuttamiseksi opiskelijoiden luototus tarvitsee jatkossakin vähintään nykytilanteen mukaisen kahden henkilön jatkuvan resurssin sekä kausiluonteisesti avustavaa henkilöä. Ihannetapauksessa, saavutetun osaamistason säilyttämiseksi ja toiminnan sujumuuden varmistamiseksi ainakin toisen luottoja käsittelevän henkilön tulisi olla kaupungin vakinaisessa palveluksessa oleva työntekijä.

Luonteva fyysinen toimintaympäristö opiskelijoiden luototuksen järjestämiselle lienee muun sosiaalisen luototuksen toiminnan ja velkaneuvonnan yhteydessä. Ihannetapauksessa näiden toimintojen avulla opiskelija voi saada tarvitsemaansa tukea ei pelkästään opintojen aikaisena suoranaisena toimeentulon turvaamiseen liittyvänä lainana vaan myöskin kulutuskäyttämistä järkevöittäväenä talousneuvontana ja itsenäistä taloudellista selviytymistä tukevana, velkaongelmia ratkaisevana ja tätä kautta kuntatalouden menoja vähentävänä palveluna. Opiskelijoiden sosiaalisen luototuksen vakinaistamisen voitaneen katsoa olevan perusteltua.

Tuomo Kumpulainen
Velkaneuvoja
Opintososiaalinen luototus